

GLAS GORENJJSKE

UREJENSKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNICK / UREDNISTVO IN UPRAVA: KRAJN, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEKOCNI RAČUN PRI NB KRAJN-OKOLICA ST. 624-T-127 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 8 DINARJEV

Ob desetletnici - proslave po vsej Gorenjski

Kamnik

V proslavo Dneva republike je bila v veliki dvorani kulturnega doma svečana akademija z bogatim programom. Sodelovali so: pevski društvo »Solidarnost«, gimn. pevski zbor, folklorna skupina iz Stran, gimnaziji in učenci strokovne šole v Mekinjah. Slavnostni govor je imel sekretar OK ZKS Ljubljana-okolica tov. Ignac Voljč. Dvorana je bila nabitna polna. Občinstvo je posebno živahnopozdravilo prvi nastop pomlajenega pevskoga zborja »Solidarnost«. Zbor se je res uveljavil in je moral dve pesmi celo ponavljati.

Podjetje Kamnik je za soboto povabilo ljubljansko opero, ki je za njihov kolektiv uprizorila »Gorenjskega slavčka«, za kamniško občinstvo pa balet »Vrag na vasi«.

Tovarna usnjja je v soboto dopoldne začela proslavo z otvoričnijo razstave v gornjih prostorih kavarne, dopoldne pa je bila domača proslava v tovarni. Razstava je bila zelo okusno urejena in Kamničani so pokazali zanje veliko zanimanja.

Tudi v ostalih kamniških podjetjih so proslavili praznik z domaćimi prireditvami. Na Veliki planini je kolektiv »Induplat« iz Jarš odprl svoj planinski dom, ki je bil zgrajen v pihlih treh mesecih.

Radovljica

TVD Partizan Radovljica je v nočastitev 10. obletnice II. zasedanja AVNOJ v Jajcu otvoril lepo prenovljen telovadni dom z lepo uspeho telovadno akademijo.

Tov. Marinšek, tajnik okrajske zvezne »Partizana«, je izrazil željo, naj bi ta dom po 13 letih mrtvila zopet polno zaživel.

Republiški poslanec tov. Albin Jensterle pa je v svojem govoru orisal veliki pomen II. zasedanja AVNOJ v Jajcu. Sledile so igre in plesi cibancov, pionirjev in pionirk, recitacije in telovadne točke. Najboljše so bile mladinke, ki so lepo izvedle skupinske vaje na dveh gredah in pokazale nekaj lepih sestav tudi na dvoriščni bradljivi. Clanci so izvajale vaje s kiji, člani pa skupinske proste vaje. Stiri pevke v narodnih nošah so ob spremljavi orkestra zelo lepo zapele Koroški rej in željeviharne ovacije občinstva. Lepo uspeli večer je zaključil orkester z vencem partizanskih pesmi.

Prireditve je v polni meri dosegla svoj namen. Privabila je veliko število ljudi iz mesta in okolice. Zelo lepo bi bilo, če bi mladina odstopila sedeže starjem.

Naklo

Občinski ljudski odbor Naklo je imel 29. novembra ob 14. uri popoldne svečano sejo, na kateri je predsednik občine tov. Poličar govoril o desetletnem razvoju naše republike. Nato je bila v Frosnetnem domu proslava. Šolska mladina je nastopila z recitacijami, mladinci društva Partizan s sabljanjem, mladinke pa so izvajale telovadne vaje. Pevski zbor KUD »Dobrava« je zapel nekaj borbenih pesmi in himno. — Proslavi je sledila zabava.

Na proslavi v osm. soli v Podbrezjah je sodelovala le šolska mladina. Zastopniki množičnih organizacij in društev so se je udeležili v majhnem številu. Cudno, da proslava ni bila v dvorani kulturnega doma in da pevci KUD Tabor niso zapeli državne himne.

V Dupljah so 10. obletnico rojstva Nove Jugoslavije praznovali 29. novembra popoldne v Gasilskem domu. Tov. Marija Petek je pred polno dvorano govorila o uspešnem razvoju

naše socialistične domovine. — Clani KUD Triglav so odigrali partizansko dramsko Alojza Kemca »Volkodlaki«.

Kranj

Tudi Kranjčani so v soboto zvečer slovesno proslavili deseto obletnico ustanovitve nove Jugoslavije. Veliko dvorano Sindikalnega doma so člani Socialistične zveze in delovni ljudje iz Kranja popolnoma napolnili in s pozornostjo sledili sporednu. Svečanost so otvorile fanfare, nato pa je mešani pevski zbor Franceta Prešerna ob spremljavi godbe na pihaleti zapesti Internacionala. Prešernov moški zbor je pod vodstvom tov. Liparja zapel tri pesmi. V krajišču nagovoru je nato predsednik SZDL v Kranju, ljudski poslanec tov. Ivo Svetina orisal ugodovinski pomen drugega sedanja AVNOJ v Jajcu in njege sadove, ki so v desetih letih boja, graditve in razvoja v novi republiki dozoreli.

V drugem delu proslave je pel Farčnik, ženski in moški pevski zbor, dijaki tekstilnega tehnikuma pa so nastopili z zborno recitacijo. Izbran program, dobro pripravljen, je dal proslavi pravi pečat slovesnosti.

Jesenice

Stevilne zastave, slike tov. Tita, svetlobni napis in zelenje, so dali v zadnjih dneh Jesenice res praznično sliko. Že ta zunanj izraz razpoloženja ob velikem prazniku - ob desetletnici nove Jugoslavije, je dokaz predanosti prebivalstva naši socialistični domovini. Preveč bi bilo treba pisati, da bi zajel vsaj del vsega, kar se je te dni dogajalo, ne le na Jesenicah, ampak po vsem radovljiskem kraju. V petek, soboto in nedeljo je bila vrsta prireditiv, slavnostnih sej posameznih odborov in delavskih svetov, akademij in gledaliških predstav.

V soboto dopoldne je imel slavnostno sejo OLO, popoldne pa delavski svet jesenške železarne, ljudski odbor mestne občine Jesenice in drugi. Na Jesenicah je bila lepa baklada, v kateri sta sodelovali dve godbi, večje število meščanov ter Javoričani, ki so se popoldne že poklonili spominu padlim borcem. Na zborovanju pred jesenško gimnazijo sta k prazniku republike čestitala prebivalstvu predsednik mestne občine tov. Maks Dolinar in predsednik OO SZDL tov. Mirko Zlatnar.

Tudi mestno gledališče je počastilo ta praznik s premiero Krajinskih komedijantov. 29. novembra so delavci v valjarni na Javoriku in cevarni na Jesenicali odkrili spominski plošči svojim padlim tovarišem. Spominsko ploščo padlim borcem so odkrili tudi v osnovni šoli na Koroški Beli, kjer je bila lepa slovesnost z kulturnim programom. V Jesenškem rovatu pa so odkrili spomenik 15 padlim borcem tega kraja.

Najlepša pa je bila svečanost na Blejski Dobravi, kjer so odkrili spomenik 34 padlim borcem, talmem in žrtvam fašizma. Ob spomeniku se je zbral blizu tisoč ljudi iz Dobrave, Javorika in Jesenice. Nastopal je dobravski pevski zbor, javnorščka godba in pionirji osnovne šole. Spomenik je odkril predsednik krajinskog odbora ZB tov. Julij Springer, zastopniki organizacij pa so položili vence. Navzoč so bili svoji padlim borcev, predstavniki mestnega odbora ZB v Jesenici, JLA in predsednik OO ZB tov. Ivan Beretoncelj-Johan. O razvoju NOB na Blejski Dobravi je govoril tov. Anton Rekelj. Desetina JLA je ob odkritju tega najlepšega spomenika v okraju izstrelila častno salvo.

Na proslavi v osm. soli v Podbrezjih je sodelovala le šolska mladina. Zastopniki množičnih organizacij in društev so se judeležili v majhnem številu. Cudno, da proslava ni bila v dvorani kulturnega doma in da pevci KUD Tabor niso zapeli državne himne.

V Dupljah so 10. obletnico rojstva Nove Jugoslavije praznovali 29. novembra popoldne v Gasilskem domu. Tov. Marija Petek je pred polno dvorano govorila o uspešnem razvoju

Iz poročila LOMO Kranj

Zadovoljiti moramo potrebo po stanovanjih

Ljudski odbor mestne občine v Kranju bo v petek, 4. decembra na svoji 15. redni seji razpravljal o poročilu o stanovanjskih problemih v Kranju. Zaradi zanimivosti poročila in ker o odborovih sklepih še ne moremo poročati, seznanjamо javnost z važnejšimi odlomki poročila.

Gospodarski in socialni pomen stanovanj

V dobi gospodarskega planiranja, ko smo izvajali petletni gospodarski načrt in se borili za izgradnjo ključnih objektov našega gospodarstva, so naši ljudje dajali izredno težke žrtve, ko so se morali odrekati mnogim svojim potrebam, da bi čimprej dosegli tisto temeljno gospodarsko podlago, ki je bila potrebn za ves naš nadaljnji gospodarski in družbeni razvoj.

Ena od teh elementarnih potreb delovnega človeka so tudi zdravja in primerja stanovanja.

Če upoštevamo, da se od števila ljudi, ki se morajo tako da le voziti v službo, 40% lahko preseli v mesto, potem ugotovimo, da morajo poleg potrebe v mestu v celoti rešiti vprašanje stanovanja: Iskra za 300 ljudi, Intek za 335 ljudi, Tiskarna za 312 ljudi, Planika za 161 ljudi in ostala industrija za 230 ljudi. Skupaj torej 1338 ljudi.

Če je od vseh delavcev in uslužbenec, ki se vozijo, 30% saških oseb, druge pa z družinami, ki rabijo družinska stanovanja, bi morale tovarne v mestu zgraditi 937 družinskih stanovanj. K rešitvi tega vprašanja je potreben pristop, ki je prihodnje leto. Razumljivo pa je, da moramo zadovoljiti elementarno potrebo po stanovanjih.

Praksa je do sedaj pokazala, da LOMO nima dovolj sredstev, da bi posvetil vso skrb graditvi stanovanjskih prostorov, podjetja pa bi gradila le za svoje najnujnejše potrebe. V bodočem vse potrebo vso iniciativno za novogradnje stanovanjskih prostorov prepustiti neposredno podjetjem. Posebno tovarne bodo morale bolj resno gledati na to, da čimprej rešijo svoje ljudi stanovanjske stiske. Ce upoštevamo, da se od števila ljudi, ki se morajo tako da le voziti v službo, 40% lahko preseli v mesto, potem ugotovimo, da morajo poleg potrebe v mestu v celoti rešiti vprašanje stanovanja: Iskra za 300 ljudi, Intek za 335 ljudi, Tiskarna za 312 ljudi, Planika za 161 ljudi in ostala industrija za 230 ljudi. Skupaj torej 1338 ljudi.

Če je od vseh delavcev in uslužbenec, ki se vozijo, 30% saških oseb, druge pa z družinami, ki rabijo družinska stanovanja, bi morale tovarne v mestu zgraditi 937 družinskih stanovanj. K rešitvi tega vprašanja je potreben pristop, ki je prihodnje leto. Razumljivo pa je, da moramo zadovoljiti elementarno potrebo po stanovanjih.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Graditev stanovanj

Praksa je do sedaj pokazala, da LOMO nima dovolj sredstev, da bi posvetil vso skrb graditvi stanovanjskih prostorov, podjetja pa bi gradila le za svoje najnujnejše potrebe. V bodočem vse potrebo vso iniciativno za novogradnje stanovanjskih prostorov prepustiti neposredno podjetjem. Posebno tovarne bodo morale bolj resno gledati na to, da čimprej rešijo svoje ljudi stanovanjske stiske. Ce upoštevamo, da se od števila ljudi, ki se morajo tako da le voziti v službo, 40% lahko preseli v mesto, potem ugotovimo, da morajo poleg potrebe v mestu v celoti rešiti vprašanje stanovanja: Iskra za 300 ljudi, Intek za 335 ljudi, Tiskarna za 312 ljudi, Planika za 161 ljudi in ostala industrija za 230 ljudi. Skupaj torej 1338 ljudi.

Če je od vseh delavcev in uslužbenec, ki se vozijo, 30% saških oseb, druge pa z družinami, ki rabijo družinska stanovanja, bi morale tovarne v mestu zgraditi 937 družinskih stanovanj. K rešitvi tega vprašanja je potreben pristop, ki je prihodnje leto. Razumljivo pa je, da moramo zadovoljiti elementarno potrebo po stanovanjih.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz vsebine

OBNOVA PLANINSKIH PAŠNIKOV

»Niko« bo dvignil proizvodnjo

KMALU BO VODOVOD — KAJ PA BO S PRIKLJUČKI?

Umetno gnojilo — superfosfat

OCENE GLEDALIŠKIH PREDSTAV

Nova pota kamniškega kulturnega življenja

LOV ZA NAJNEVARNEJŠIM VOHUNOM

Reportaža iz Polhograjskih Dolomitov

Telesna vzgoja — šport

ZANIMIVOSTI — KOZMETIKA — PODLISTEK

Tržič je pozdravil Dan republike

O Tržiču redko pišemo. O razgibanju, kakor bi bilo pričakovati. Zlasti so ga pred dve-

Naslednje jutro je bila svezljivo prebivalcev tega govoriti. Zlasti so ga pred dve-

čana seja Ljudskega odbora

mesečna vzvalovili dogod-

ne govorimo tako pogosto, če-

ki okrog Trsta, potem živahne

stvovali tudi zastopniki dru-

žiljev.

Naslednje jutro je bila svezljivo prebivalcev tega govoriti. Zlasti so ga pred dve-

čana seja Ljudskega odbora

mesečna vzvalovili dogod-

ne govorimo tako pogosto, če-

ki okrog Trsta, potem živahne

stvovali tudi zastopniki dru-

žiljev.

Naslednje jutro je bila svezljivo prebivalcev tega govoriti. Zlasti so ga pred dve-

čana seja Ljudskega odbora

mesečna vzvalovili dogod-

ne govorimo tako pogosto, če-

ki okrog Trsta, potem živahne

stvovali tudi zastopniki dru-

žiljev.

Naslednje jutro je bila svezljivo prebivalcev tega govoriti. Zlasti so ga pred dve-

čana seja Ljudskega odbora

mesečna vzvalovili dogod-

ne govorimo tako pogosto, če-

ki okrog Trsta, potem živahne

stvovali tudi zastopniki dru-

žiljev.

Naslednje jutro je bila svezljivo prebival

Za obnovo planinskih pašnikov Povečali bodo proizvodnjo

**Preziranje zakona o agrarni skupnosti - Zanemarjeni pašniki -
Zadruge naj upravljajo**

Klub temu, da imamo zakon o agrarni skupnosti že pet let, je postal kar udomačeno mišljenje, da je zemljiška skupnost privatna last, ki se pravzaprav ne tiče. Zaradi tega je nastalo brezpravno stanje, ki ga je treba odpraviti in pričeti gospodariti po zakonskih predpisih.

Zločini na Koreji: Predstavniki ZDA v OZN bodo predložili resolucijo, s katero bodo pozvali OZN, naj obsodi severnokorejsko-kitalske zločine med vojaškimi in civilnimi osebami v Koreji. Po podatkih resolucije so Severni ubili okoli 10.000 civilistov in vojakov združenega poveljstva.

Rusija ponuja vojne rude:

ZSSR je ponudila Ameriki krom, mangan, platino in paladij. Kupčija še ni sklenjena, ker se še niso sporazumeli o ceni in kvaliteti.

Mosadek spi: Konč prejšnjega tedna je bila zaključena razprava proti Mosadeku. Zadnji dan razprave je otoženec prespal in dvignil glavo samo, kadar je tožilec zahteval zanj smrtno kazeno.

Stavka grafičarjev: V New Yorku so pričeli grafični delavci stavki. Zaradi tega ni izšlo več listov, ki imajo skupaj 5 in pol milijona naklade. Začasno je brez dela okoli 22.000 novinarjev, repoterjev in drugega osebja uredništva. »New York Times« po 102 letih prvkrat ni izšel, »New York Post« pa po 152 letih obstaja ni izšel.

Obsedno stanje: Južnokorejska vlada je proglašila obsedno stanje v štirih pokrajinih. Vzrok je gverilsko gibanje, ki ga hoče vlada zatreti. Uvedli so preki sod. Južnokorejske enote in policija bodo na tem področju izvedle čistko.

Preklic smrtnih obsodb: Apeleacijsko sodišče v vzhodni Afriki je preklicalo smrtno obsodo za 44 pripadnikov rodu Kikuju, ki so bili obdoženi umora 120 Afričanov letos marca v Lariju. Sodišče smatra, da izjave glavne prične niso dovolj verodostojne.

Sprejem Perzije: Nā seji, ki je bila v Rimu, so sprejeli Perzijo v članstvo OZN za prehrano in kmetijstvo (FAO).

Vodovod bo kmalu tu - kaj pa bo s priključki?

Komunalna dejavnost v Kranju napreduje!

Ena najvažnejših nalog kranjske komunalne graditve je vse-kakor zgraditev vodovoda v Stražišču. To je veliko podjetje, ki zahteva precejsjne gmotne in organizacijske napore in veliko iznajdljivost, računaje z daljšo perspektivo in hitro dobavo gradiva.

Pričakovali so, da bo delo v prvi fazi letos že zaključeno, pa bi tudi bilo, če v teku leta ne bi bilo prišlo do precejšnjega zastopa zaradi objektivnih okoliščin. Kateri so vzroki, ki so preprečili napeljavno vodo v Stražišču?

Straziški vodovod predvideva zgraditev velikega tlačnega voda, ki bi povezoval kranjski vodovod s straziškim, zgraditev novega rezervoarja in strojnico za straziški vodovod in položitev vsega cevovoda s priključki. Za ves sistem so predvidene anhovske cementno-azbestne visokotlačne in nizkotlačne cevi, komplikirane naprave za avtomatično urejanje vodnega dotočka, motorji, črpalki in številni deli iz litega železa. Nekatere letošnje pošiljke cevi iz Anhovskega niso prihajale pravočasno, del naročenega gradiva pa še ni prišel. Prav tako je bilo z litimi železnimi deli za rezervoar, cevovode, odcepke in spojke, ki prihajajo iz osješke livarne.

Rezultati letošnjega dela so naslednji: Vloženih bo skoraj 60 milijonov dinarjev, dograjen in opremljen je rezervoar, položenih bo preko 1500 metrov napa-jalnih vodov in nabavljeni cevi za tlačni vod od rezervoarja do črpalkice, večina napajalnih vodov za vse Stražišče ter motorji in črpalki za strojnico.

Bo spomladti v Stražišču že vodovod. Voda bo po posebnem tlačnem vodu prihajala iz kranjskega rezervoarja v Stražišče. To bo še prva stopnja. Kasneje bo ta vod služil izravnavi obremenitve obeh delov celotnega vodovodnega sistema, kranjskega in straziškega, ki bo

prešel v novo fazo, ko bodo spomladti v Stražišču pričeli graditi strojnicu s črpalkami iz lastnega zajetja in z vsemi avtomatičnimi napravami za prekidanja vode. To je potrebno zato, ker v poletnih mesecih tudi kranjski vodovod s svojim zajetjem na Čemšeniku ne zadošča vsem potrebam in ga bo moral dopolnjevati straziški, toda le takrat, kadar bo to potrebno. Včasih bo pa kranjski dopolnil straziškega, saj je v zimskih mesecih, zlasti ponoviči, vodni pritisk v kranjskem rezervoarju za 20 atm. Včasih je od neposredne potrebe in voda zato odteka v Kokro. Ker je kranjski vodovod navaden, gravitacijski, (t. j. napoljuje se s samim dotokom vode iz zajetja), straziški pa bo vezan na črpanje, bodo posebno potrebne avtomatične prekinjalne naprave, ki bodo preprečevale nepotrebo potrošnjo električne energije za črpanje, kadar črpanje ne bo potrebno.

Straziška javnost je ves čas močno priganjala dograditev vodovoda. Spomladti bodo že položeni cevodi po vsem Stražišču, eventualno tudi v Orehku. Kasneje se bo vodovod lahko razširil vse do Mavčič in Žabnice, ker so dimenzije vseh cevi že preračunane na tako potrošnjo. Vodovod je torej praktično že tu. Pričet bo treba graditi hišne napeljave. Za to pa straziški hišni lastniki še ne kažejo posebnega razumevanja. Kaže, da bi nekateri želeli, da bi jim občina postavila pipe v bližino hišnih vrat, od koder bi vodo lahko nosili v hišo. Tudi na slabo kapnico in lastne negi hišne napeljake se izgovarjajo, češ da so jih uporabljali že ves čas, pa jim bodo tudi sedaj še zadoščal. Del Stražišča ima tudi težave z denarjem in zato še ne misli na napeljavo.

Prišli smo v zanimiv položaj. Dolga leta so si želeli vodo-

voda, sedaj, ko so njihove sanje postale resničnost, pa se jih otepajo z vsemi mogočimi posmlesi. Vsaka nova stvar pa zahteva svoj čas, da se je ljudje navadijo in jim postane neobhodna. Tako je tudi z vodovodom v kraju, kjer ga doslej ni bilo. Vendar pa čakati ni prav. Zato bo kranjska mestna občina znižala takse za priključitev napeljave vsem tistim, ki nameravajo napeljati vodo v hiši že pozimi, ko je na razpolago več instalaterjev. Zaračuna bo le realne stroške.

Slovesno so proslavili

(Nadaljevanje s 1. strani.)

tona Stefeta-Kostje, 30. novembra pa ob mestu patrolni štafetni tek s strešanjem za prehodni pokal SZDL. V četrtek, 26. novembra so najboljši tržički šahisti odigrali šahovsko simultantko z mednarodnim mojstrom dr. Milanom Vidmarjem ml. V petek, soboto in nedeljek so se zvrstile nogometne tekme tekstilcev, kovinarjev, usnjarjev in uslužbenec zdrženih ustanov za prehodni pokal SZDL, tradicionalni štafetni tek »Dneva republike«, krožne motociklistične dirke in finalno tekmovanje ekip v namiznem tenisu za prvenstvo Tržiča in za prehodni pokal KS. Na oba praznična dneva sta bili v Tržiču predstavi Bevkove protifašistične drame »Kajn«, ki jo je uprizorila dramska sekacija tržičke »Svobode«.

To je le nekaj kratkih, suhih podatkov o prireditvah, s katerimi so Tržičani pozdravili desetletnico rojstva mlade republike. Te prireditve pa ne bi mogle biti tako številne, kvalitetne in raznolike, če samo življenje in delo družbenih organizacij v Tržiču ne bi bilo razgibano, intenzivno in raznoliko.

Prišli smo v zanimiv položaj. Dolga leta so si želeli vodo-

zdrava bo pripuščena na pašo. Na ta način bodo že izvedli prvo selekcijo. Prihodnje leto bodo pričeli s sistematično obnovo planin. Vse grmovje in gozdčje bodo posekali, za les dobiveni denar pa porabili za obnovo pašnikov in zgraditev napajališč za živi-

no. Zadruge, ki bodo odslej upravljale planinske pašnike, bodo morale poskrbeti, da se v prihodnje ne bo več tako malomarno gospodarilo, v nasprotnem primeru pa bodo občinski ljudski odbori prisiljeni, da upravljanje zadrugam zopet odvamejo.

Zanemarjeni pašniki na planini Javornik

V Železnikih, v središču Selške doline, je močno razvita kovinska, usnjarska in lesna industrija ter domača obrt — čipkarstvo. Danes bom pisal o tovarni precizne mehanike »Niko«. Njen kolektiv je pripravil plan za leto 1954. Stopil sem v obrate med delavce. Niso imeli več dosti časa. Se kratek sestanek, na katerem so se pogovorili o nekaterih vprašanjih, in konec je dela. Ob strojih so prevzemali delo že delavci poldanske izmene. Nasproti mi je stopil tovarš, razkazal obrate in povedal o vsem, kar se pri njih dogaja. O uspehih, načrtih, težavah in v vsem ostalem.

Centrifuge uporabljajo predvsem naše zdravstvene ustanove za izdvajanje tekočin. Sedanje centrifuge so večjega tipa in zato tudi razmeroma drage, da jih ne more nabaviti vsaka ambulanta. V tovarni so sklenili v prihodnjem letu izdelovati manjše, ki bodo polovicno cenejše od sedanjih. Mesečno bodo izdelali 55 centrifug in celoten plan za prihodnje leto povečali za 30%.

To povečanje jim narekujejo predvsem tržne razmere. Povpraševanje po teh stvareh je tako veliko, da krijeta naši dve tovarni, »Niko« Železniki in »Mego« v Zagrebu le okoli 40% vseh potreb, ostalo pa moramo uvažati za devize.

V Železnikih so predlagali zgraditev nove tovarne, ki bi bila okoli 300 milijonov din. Ko že govorim o tem, moram povedati tudi to, da so že letos povečali proizvodnjo za 40%. S prihodnjim letom pa bodo do kraja izkoristili zmogljivost tovarne. Seveda so v tem času uredili tudi nove obrate, zgradili lastno elektrarno, za kar so investirali precej milijonov. Imajo pa tudi druge težave, o katerih bom pisal kdaj prihodnjih. Najteže je z denarjem, ker imajo prenizek obratni kredit in sicer le 20 milijonov din pri letnem prometu 230 milijonov din. To pomeni, da morajo skoraj vsak mesec obrniti ta denar, kar je za tako podjetje skoraj nemogoče.

P. U.

preko Save na Javoriku in podobnega.

Predlog proračuna so odborniki LOMO Jesenice po vsestranski razpravi in obravaloči sprejeli.

O delu stanovaniskega urada

(Nadaljevanje s 1. strani.)

je, da so za uresničenje teh zamisli potrebna finančna sredstva, ki jih bodo morale tovarne na ta ali oni način ustvariti.

Treba je resno misliti, kako praktično izpeljati gradnjo po posameznih tovarnah. LOMO naj bi v bodoče skrbel za stanovanje v mestnem merilu, to je za svoje potrebe in javne konstrukcije, za katere je sam kot odgovorni činitelj najbolj zainteresiran.

Disciplina gradbenih podjetij je bila letos pri izvajajujočih gradbenih del izredno slaba. Zato morajo v bodoče vsi investitorji in tudi LOMO paziti na večjo disciplino pri izpolnjevanju predpisanih gradbenih pogodb. Ne sme se več zgorditi, da se bodo gradbena podjetja opravljala zaradi neizpolnitvene pogodb v določenih rokih z raznimi izgovori in okoliščinami. Treba je gledati na to, da bodo pogodbe strogo in v rokih iz-

polnejava. Eden od očitnih primorov, kako se ne sme delati, je stanovanjski blok v Stražišču in ostali bloki na Zlatem polju. Skozi vse leto se je govorilo, da bo letos v Kranju dograjenih okoli 160 stanovanj. Na zadnjih zborih volivcev je bilo govora o polovičnem številu, dejansko dograjenih pa bo 2/3 te polovice. Če bi se sledno izpolnjevale pogodbe, bi bilo mnogo manj kritike in negodovanja zaradi stanovanjske stiske. Zoper podjetja, ki v bodoče ne bodo držala dogovorjenih rokov s pogodbami, bo treba z vso strogo uveljavljati pogodbene kazni. Le z odločnimi ukrepi bomo lahko podjetja disciplinirali, pri ljudeh pa ustvarili zadovoljstvo.

Na vprašanje, ali je stanovanjski urad do sedaj odigral svojo vlogo tako, kakor je bilo zamišljeno z njegovo vzpostavitvijo, lahko odgovorimo z da.

Distribucija stanovanj je težka naloga in terja od uslužencev veliko potrjenja, mirnih živcev in volje.

Najteže poslovanje je v tem, da vsak posilec smatra svoj primer za najbolj nujen in tehten. To je razumljivo, saj mu težko in nezvrdrno stanje vzame vsako razsodnost objektivne presoje. Ravnno to pa je tudi glavni vzrok, da je skoraj vsak ukrep stanovanjskega urada deljen raznih očitkov, neumestnih izpadov in kritike posameznikov.

Ljudje si dovolijo marsikaj na račun »krivice«, ki se jim godi, da ne pridejo do primernih družinskih stanovanj ali samskih sob. Delale so se tudi napake, ravno s protežiranjem posameznikov pri presoje, kdo je najbolj nujno potreben. Pri tem se tudi niso upoštevala mnenja in predlogi posvetovalnih članov stanovanjske komisije na terenu, kar je zelo kvarno vplivalo na sam ugled urada, uslužbenici pa so se nehoti morali kompromitirati. Se večje napake pa so se delale pred ustanovitvijo stanovanjskega urada, ko je odločala stanovanjska komisija.

Največja napaka pa je bila v tem, da uslužbenici niso imeli pravega odnosa do strank. Vsaka lepa beseda je bila odveč, grobo upravljanje strank je ljudi gnalo v še večjo žalost, obup in razočaranje nad ljudsko oblastjo. Upravičeno so se spraševali, ali niso tudi oni del skupnosti, ki ustvarjajo boljše življenje v socialistični skupnosti. Če ljudem ne morem pomagati s tem, za kar te prosijo, daj jim vsaj lepo besedo in razumevanje sprejmi njihove težkoči. Imeli bodo vsaj to zato, da se lahko pogovorijo.

Se eno stvar moramo upoštevati! Superfosfat deluje boje v zemlji, ki ima dovolj apna. V kislih tleh bolje učinkuje žandr. V peščenih tleh se fosfor lahko izpira, v težki zemlji se spremeni za rastline v nedostopno obliko. Če gnojimo jeseni ozimno pšenico, je potrebno dati samo eno polovico ali tretjino od setve, ostalo pa spomladti, ko začne žito zopet poganjati.

Hmetijski svetovalec

Fosforna umetna gnojila

Poleg dušika in kalija je fosfor še ena neobhodna prvina za prehrano umetnih rastlin. Brzogno ne bomo dosegli zadovoljivih hektarskih donosov. Vločna fosforja je večstranska. V začetku rasti je fosfor potreben rastlini za gradnjo staničnega jedra in tudi za tvorbo rastlinskega zelenila — klorofila. Razen tega fosfor pospešuje izgradnjo korenin ter povečuje odpornost rastlin proti polegajuju in bolezni. Steblo postaja močnejše in debelejše. Zadostna količina fosforja, ki je na razpolago rastlini, skrajšuje dobro rasti. Cvetje in plodovi se bolje in hitreje razvijajo, se meje pa je debelejše.

V zemlji se naslošno nahaja premalo lahko topljivega fosforja, ki bi bil dostopen rastlini samo en del fosforja. Bolj potreben je fosfor po zanesljivosti, t. j. v dobi cvetenja, oziroma zorenja. Superfosfat pa učinkuje hitro in samo eno leto. Talna voda ga izpere v spodnje plasti zemlje ali ga veže zemlja trdno nase ter postane nedostopen za rastlino. Če to vse vemo, moremo uporabljati superfosfat spomladni ob setvi ali saditvi. Vse količine superfosfata ne damo naenkrat. Nujno je potrebno večkratno gnojenje v obrokih, da bi preprečili prehod fosforne kislina v nedostopno obliko, oziroma, da bi rastlina imela ves čas svoje rasti na razpolago lahko topljivi fosfor.

Superfosfat se lahko uporablja za vse kulture. Priporočamo ga za žita. Zakaj? Taikat dobre po gnojenju trdnejšo slamo ter teže polezejo. Žita hitreje cvetijo in zorijo. Na Gorenjskem pa ga priporočamo zlasti za ajdo, ker takrat hitreje dozori in tako obvarujemo pred slano.

Se eno stvar moramo upoštevati! Superfosfat deluje boje v zemlji, ki ima dovolj apna. V kislih tleh bolje učinkuje žandr

POKAZAL JE, ZAKAJ JE KAJN

Na Dan republike je igralska sekcija tržiške »Svobode« uprizorila Bevkovega »Kajna« v režiji Jelke Zagarjeve, ponovitev pa je bila naslednji večer.

Začetek sezone, 29. november in »Kajn« niso sovpadli kar po naključju. Prav je, da je bila ta drama uprizorjena prav na naš praznik, zlasti še zato, ker ga letos slavimo v razgibanem »tržaškem« vzdružju.

Prikazuje tragedijo kmečke primorske družine pod fašistično okupacijo med obema svetovnima vojnoma. Že takrat je primorski kmet doživeljil gorje, ki se je na ostale dele Slovenije zvalilo šele leta 1941. Je to trpljenje kmeta, ki mu ne dovoljijo niti peti v lastnem jeziku, ki ga gospodarsko uničijo, potem pa silijo, naj proda zemljo, kmeta, ki ga zapro, pošljivo v internacijo, domača pa razjarjena drhal iz mesta pripeljanih fašistov z baklami zravnata zemljo.

To je drama slovenskega človeka, povezanega z domačo družino, na kateri vzraja do konca za ceno udobja, sreče in življeneja. Cuti, da mora ostati na svojih tleh tudi iz nekega višjega namena. Instinkt mu pravi, da je to više, sveto opravilo, saj ohranja zemljo takšno, kot je bila — slovenska. V to poslanstvo se je zagrizel z vsem svojim bitjem. V ta namen ni premajhna nobena žrtva, tudi ne žrtvovana čast lastne žene.

Če drama gledamo danes, v času, ko smo vsaj pri nas že davno pometli s fašizmom, nam drama niti ni videti tragedija. Skupen pogn Gravnarice in izdajalca je bil že v času, ko je drama nastala, leta 1922, pravzaprav zmaga — zmaga nad naplepi koristolovca, ki se je spajdal s fašisti, kazen nad izdalcem. Danes pa nam je že dosti več. V kljubovalni odločnosti vse družine vidimo tisto, kar je do skrajnosti vzplamelo v primorski ljudski vstaji. Tako je bilo. V tem je tudi vrednost Bevkove drame.

Ceprav jo je današnji predsednik Društva slovenskih književnikov napisal kot neposredno umetniško reakcijo na val fašističnega terorja, ki je takrat

Upriporitev Bevkove drame v Tržiču

zajel že sleherno primorsko vas, osrednji lik, Angelo, nikakor ni nekakšno fašistično strašilo, žejno krv, brez notranjega življenja. Nasprotno! Avtor je s psihoško razčlenbo prepričljivo pokazal, zakaj je ta človek, ki ga je zaničevala vsa vas, postal Kajn.

Menda je drama tako razumela tudi režija. Tako ga je podal Nande Stritih. Tudi ostali interpreti so tako razumevali drama. Zlasti je ugajal Jože Ahačič kot Gravnarjev Jože. Ta igralec je spet pokazal, da pri dobrri režiji in resno prisadostnosti lahko ustvari zelo prepričljiv lik. Renomirani igralci Karel Smole (Jakob Gravnar), Mara Smoletova (stanja mati) in Tone Podgoršek (Gorjan) tudi to pot niso razočarali pričakovanj. Vsak je svoj lik podal zadovoljivo. Prav tako Rudolf Prešeren kot sosed Peter. V sicer nezahetnih vlogah sta Tea Mozetičeva in Slavka Jermanova prispevali svoj delež k v glavnem zelo uspeli uprizoritvi.

Režija je dobro izpeljala skupinske prizore, v katerih je nekaj udeležencev pokazalo talent, višek pa je igra doseglj v lepem razvnetem dialogu Jožeta in Angelja v tretjem dejanju, zlasti pri reprizi.

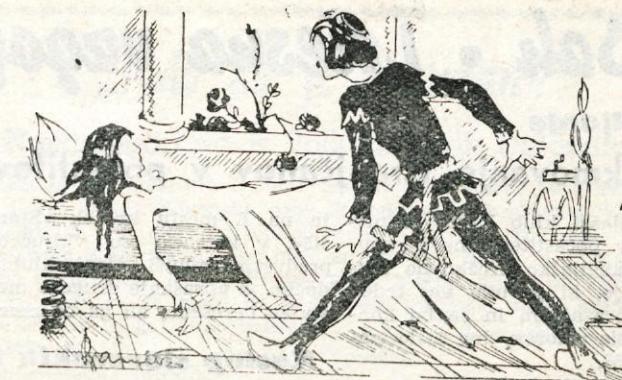
Kolikor je bila premiera še neuigrana in obremnjena s tehničnimi hibami, toliko boljša je bila repriza. Ohlapen, zastajajoč tempo tretjega dejanja se je pospešil, odpadle so odrške nerodnosti, ki so na novem, pretesnem odru skoraj negibne, spor med bratom je bil bolj graduiran, obvladanje teksta sigurnejše, celo ogenj in dim sta bila pristnejša in oder globlji.

Ni prav, da sceno omenjam šele pri koncu. Pravzaprav je okusna in domiselna scenarija prvo, kar prijetno presenetiti tržiškega gledalca, navajenega baresko bornih in večkrat nestreznih kulic. Ne vem, zakaj scenografa Batiste niso navedli na lepkah, saj mu gre vse priznanje za preprosto, a učinkovito rešitev.

V vzhodnem robu Gorenjske leži v senci mogočnih Kamniških planin prijazno mestece Kamnik. Mestni center opozarja mimoidočega na svojo bogato zgodovino. Toda nekdanje trgovske mesto se je zraslo z močnim industrijskim okoljem v pomembno gospodarsko in samoupravno enoto. Obenem tem se širi kulturni vpliv mestna. Želja po močnem in napred-

Skratka, — letošnja čeprav pozna premiera je uspela, posebno še, če pomislimo, da so sanjo pripravljali le tri tedne in da so se ob njej na odru pojavili trije novi igralci.

Pravijo, da »Kajn« ni Bevkovo najboljše odrsko delo, da pa je avtorju najdražje, ker je na enem samem mestu zgostilo smisel njegove dolgoletne borbe proti fašizmu. Na Dan republike smo to igro prav tako sprejemali tudi mi. — r

Za prihodnjo premiero pripravlja Prešernovo gledališče Skufčeve »Trnuljice«

Zgodovinske znamenitosti - naše skupno premoženje

Ni še dolgo tega, kar je bil v Radovljici posvet okrajne komisije za spomeniško varstvo. Da je bil ta delovni posvet nujen, nam povede že njegove ugotovitve in sklepi, ki so jih sprejeli na njem.

V radovljiskem okraju je precej poslopij in drugih objektov, ki predstavljajo precejšnjo umeščenje in zgodovinsko vrednost, nezadostna skrb zanje pa vodi do tega, da propadajo. Dooley tudi ni bilo dovolj sredstev za njihovo zavarovanje in konzerviranje, odslej pa bo treba mnogo bolj paziti nanje.

Ugotovljeno je, da so ogroženi spomeniki v Breznici (strehe in freske umetnostno-zgodovinskih cerkv), spomeniki v Rodinah, Žirovnici in v Vrbi. Prav tako tudi urbanizacija grozi, da bo izkvarila lice nekaterih starinskih naselij, ki so kar vsa en sam spomenik (Kropa).

Na posvetu, ki so mu prisotni

stvovali predstavniki Okrajnega ljudi, odbora, njegovega sveta za prosveto in kulturo, zastopniki vseh občin radiovljskega okraja in strokovnjaki za spomeniško varstvo prof. Franjo Baš, Turher in Zadnikar, so po razgibanem razpravljanju sprejeli načrt dela za prihodnje leto. Zastavili so si precej nalog.

Obvarovanje ogroženih in poznanih spomenikov bo seveda

Kropa

šča, cigar identiteta še ni bila ugotovljena. Pričele bodo tudi priprave za ustanovitev okrajnega muzeja. Na konferenci so tudi sklenili, da bodo pričeli z večjo popularizacijo svojega dela, zlasti s predavanji v Ljudski univerzi in v lokalnem tisku.

V okraju je precej že znanih spomenikov, gotovo pa jih je tudi dosti takih, za katere spomeniško varstvo še ne ve. Zato so se na posvetu dogovorili, da bodo evidentirali vse, kar pride v pošt. To bo seveda zahtevalo mnogo truda in sistematičnega dela in bo povsem nemogoče, če prebivalstvo ne bo prisluško na pomoč. Spomeniško varstvo bo zategadelj moralno dobiti po občinah in krajih svoje ljudi, neke vrste zaupnike, ki bodo okrajno komisijo obvezali o zgodovinskem pomembnih spomenikih in opozarjali na njihovo ogroženost.

Posvetovanje je tudi poudarilo potrebo po tem, da se Kropa kot zanimivo in edinstveno naselje zaščiti kot celota. Priporočilo je, naj se vsaka gradnja ali preuređitev hiš z znamenito arhitekturo izvede le po posvetovanju s komisijo za spomeniško varstvo, projektivnim birom in okrajno gradbeno inspekcijsko. Upam, da bo prebivalstvo radovljškega okraja razumelo sklep tega posvetovanja in pomagalo spomeniškemu varstvu, saj so zgodovinske znamenitosti v pravem pomenu besede splošnoljudsko premoženje.

nem kulturnem življenu prehaja tudi iz mesta na vas.

Lansko leto je bil otvoren in letos dograjen velik kulturni dom podjetja »Kamnik«, ki je postal središče vsega mestnega kulturnega življenja. Lani je bil v Kamniku ustanovljena »Solidarnost«, delavsko kulturno-prosvetno društvo, ki je vključeno v zvezo »Svobod«. Tu je to društvo ni zaživilo brez začetniških težav, a vendor nekateri krivi preroči niso našli opore v naprednih težnjah vsega ljudstva. Razne osebine zadeve so zamrle za spontano in soglasno voljo, da se prične redno odpirati nova odrška zavesa v lepih dvoranah. Življene se razvija, ki kot rezultat hotenj in stremljenj vseh ljudi in posameznikov, ki lahko podkrepijo še večji razmah, zavreti ga pa ne morejo. Če bi bili to spoznali in če bi jih vodila resnična ljubezen do umetnosti in kulturnih pridobitev, potem bi ne bilo treba več peti žalostnik njihovim upom.

Letos je kamniška »Solidarnost« že pričela izpolnjevati že delovnih ljudi. Sezona je otvorila sicer nekoliko kasno, a zato z uspešno Kreftovo dramo »Celjski grofje«. Kot druga premiera je bila uprizorjena Cankarjeva drama »Kralj na Betajnovi« v režiji Maksa Furijana, pravka ljubljanske drame. Občinstvo je bilo z uprizoritvijo nadvse zadovoljno. S tem dramama je zaživelala dramska sekcija, ki se že pripravlja na nova dramska dela. Toda, na našem odru igrajo samo dilettantje in, ceprav je dramska sekcija zelo močna, bo treba vendar naš oder ponuditi drugim. V počastitev Dneva republike je pripravila ljubljanska opera gostovanje s Foersterjevimi »Gorenjskim slavčkom« za kolektiv podjetja »Kamnik« in Lhotkovim baletom »Vrag na vasi« za širše občinstvo. Enako se nam obeta gostovanje ljubljanske drame s »Pigmalionom« in obisk harmonikarskega zabora »Kajuh« iz Ljubljane.

Ta čas pa bodo dozorela za oder nova odrška dela — »Gospa ministrica«, »Človek, ki je veden smrt«, »Sveti plamen«,

Delo dramske sekcije je letos zažarelo v polni meri. S podobnimi težavami kot lani dramska, se je boril tudi pevski zbor. Po nekajmesečnem premoru in pregovarjanju je zmagala ljubezen do naše narodne, borbene in umetne pesmi in zdaj je tudi pevski zbor močno zaživel. Svoj prvi nastop je v novi sezoni pravil zbor za slovnotno akademijo v počastitev Dneva republike.

Ljudska univerza deluje v tej sezoni v okviru »Solidarnosti«. Predavanji še ni bilo veliko. Letošnji obisk je mnogo večji od lanskega, kar še bolj podpirja potrebo po rednejših predavanjih in poziva odrška k aktivnemu delu.

V novi sezoni bodo zaživele še nekatere druge sekcije »Solidarnosti«, kakor lutkovni oder, mlad. in pionirski oder. Toda, kulturno življene ni omejeno le na dejavnost »Solidarnosti«. Upravičena kritika mešanov in delovnih ljudi je zdramila kamniško godbo, ki je pričela z improvizirano godbeno šolo. V Kamniku niti malo ne popusti v svojem nenehnom delu pevsko društvo »Lira«, ki je nastopalo predvsem ob raznih svečanostih. Na gimnaziji je zaživel mladinski klub in tudi posamezni tovarniški kolektivi oživljajo kulturno delo.

Zivljene je torej kar se dá pestro. Našo je svojo pravo vsebino, ker vodilna društva sodelujejo med seboj in si tudi pomagajo, če je to potrebno. Mislim, da je vseeno prav, da se pogovorimo — o res pristnem sodelovanju. Ako se namreč ozremo na katerokoli področje našega razvoja, bomo uvideli, da smo dosegli uspehe le tam, kjer smo ustvarjali s skupnimi močmi.

A. L.

OBRAZI IN POJAVI

Za več gre

K tem vrsticam me je vzpodbudilo priovedovanje o majhnem, skoraj brezposmembnem dogodku, ki se je pripetil nekje na Gorenjskem. Hotelski natak je grobo maltretiral vinjenega gosta. (Glej str. 4.)

— Nič posebnega. Saj je vinjen! S temi besedami in brez pomisleka bi verjetno pred vojno reagirali in nadaljevali razmišljati in se pogovarjati o lastnih skrbih. V tem primeru je bilo čisto drugače. Pri takih, majčenih vsakdanjih stvareh še opazimo, kako zelo smo se spremenili po revoluciji. Spremenili so se tudi naši medsebojni odnosi. To so sedaj odnosi med polnopopravnimi in enakopravnimi ljudmi, ki se zavedajo svoje veljave, svojega položaja v družbenem življenu. Med njimi vladajo pozornost, obzirnost, spoštovanje do drugega, do sobesednika.

Pa ni vedno tako. Še so ljudje, ki se vedno mislijo, kakor so ljudje mislili nekoč, ko je družba sestojala iz šefov in podrejenih, iz delavcev in tovarnarjev, bančnih uradnikov in zadolženih kmetov. Tudi prva leta po revoluciji, ki so po eni strani sprostila ogromno človeško energijo in samozavest, so po drugi plati v naših glavah zapustila sledove, ki se jih včasih težko otresemo. In prav je, da se zgražamo, ko naletimo na pojave, ki so v očitnem nasprotju z vsem novim, o katerem sem napisal gornje stavke. Še toliko bolj prav je, če se kažejo pri mladih ljudeh.

Videl sem jih pri njih, zato pišem o njih.

Poznam mladeniča, ki skrbno pazi, kako bo koga pozdravil. Če ve, da srečuje komunista, ga pozdravlja z veselim, »Zdravo!«, svoje tovarische z malomarnim, »Poždravljen!«, običajnemu smrtniku pravi: »Dober dan!«, od te Lize pa se poslavljajo: »Zbogom!«. Še pozdrave je prilagodil strogo izdiferenciranim človeškim tipom, da se jim le ne bi zameril. Čemu vse to? V koliki meri izraža ta fant svoje mnenje brez ozirov in ne glede na to, s kom govoriti, če celo na pozdravljanje pazi tako pedantno?

Na videz nasprotni pojavi v bistvu istega birokratičnega razpoloženja nas včasih kar zgrozijo. Nerazumljiva je popustljivost do ljudi, ki si do »podrejenih« preveč dovoljujejo. Slišal sem o nekem »šefu«, ki neženirano stika za zasebnimi stvarmi, ki jih uslužbenci zapirajo v svoje predale, sili v njihove osebne zadeve in jim v pijanosti zliva vino za vrat. Odpora ni nobenega, menda zato, ker je pač »šef«.

Teh stvari je seveda vse manj in manj. Rastoča demokracija bo z njimi dokončno pometla, toda le tako, da bomo pometali sami. Ne gre samo za ustvarjanje normalnih, zdravih človeških odnosov. Gre za več. Za odnose med socialističnimi ljudmi je treba več in več samozavestnega človeškega ponosa in zaupanja v lastne sile in hkrati vse več skromnega upoštevanja sočloveka. Niti prvega, niti drugega nima jih ljudje brez hrbitenice. Njim je odklenko ljudje brez hrbitenice. Njim je odklenko

ABC

Knjige Prešernove družbe so že dotiskane

Prešernova družba je že pričela razpošiljati letošnjo zbirko knjig. Razpošiljanje bo predvsem zaključeno do 12. decembra.

Clani družbe bodo prejeli knjige tam, kjer so jih plačali, torej samo pri svojem poverjeniku ali v knjigarni, če so se tam vpisali v članstvo. Knjige tokrat zaradi premajhnega zanimanja za lepši izgled niso vezane.

Izšle so štiri knjige: »Skrivnosti atoma«, Cirila Kosmača »Pomladni dan«, Iva Zormana »Iz obroča« in Ivana Ribiča »Stopinje v snegu«. Poleg leposlovnih je tudi velik, lepo in bogato opremljen družbin kledar.

Tisti, ki do 20. decembra ne bi prejeli knjig, naj se zanimajo zanj pri svojih poverjenikih, sporne primere pa naj javijo družbi v Ljubljano.

Kdor se želi vpisati v članstvo in prejeti še letošnjo zbirko knjig, lahko to storiti pri poverjenikih, ki imajo v ta naamen nekaj zbirk več, ali pa vgo.

Knjigarni ali neposredno v Ljubljani. V tem primeru pa morajo plačati 25 dinarjev za odpromo. Letna članarina je 240 dinarjev, vendar jo interenti lahko plačajo v štirih obračnih.

Za prihodnje leto pripravlja Prešernova družba sledeče knjige, ki jih bodo clani prejeli do 1. decembra 1954: Kolader družbe leta 1955, povest Fr. Bevka: »Tuja kri«, Honore d' Balzac: »Gobseck in druge zgodbe«, poljudnoznanstveno delo »Dežela sveta« in mladinska povest Iva Zormana: »Svobodni gozdovi«.

Izdajatelj se bo potrudil, da bodo knjige tudi po opšteme do stojne svoje vsebine. Opozarjam na knjigo »Dežela sveta«, ki bo tiskana v koledarski večnosti in bo imela 20–30 dvobrovnih zemljevidov iz vsega sveta.

GLAS GORENJSKE

K STEV. 49

Priloga za poduk in razvedrilo

5. XII. 1953

„Kdo pa je partizan?“

Naša reportaža iz Polhograjskih Dolomitov

Svet v Polhograjskih Dolomitih je lep košček slovenske zemlje, ki ga na severu oklepa Poljanska Sora, na jugu pa meji na Ljubljansko barje. Pri nas ga pravzaprav le malo poznamo, čeprav bi ga lahko prišel h Gorenjski.

Novembrsko jutro.

V ljubljanski kotlini gosta megla, a v Dolomitih že sije sonce. Človek bi kar zavirkal, ko po pustih dneh zopet zagnedla jasno nebo nad seboj. Pogled na Gorenjsko stran je posebno lep. Iznad meglenega morja se dvigajo skalnati venici naših Alp.

Valoviti svet okoli nas je ves v soncu. Lesovi žare v jesenskih barvah. — Skriat in zlato, zadnji nakit prirode, otožen in sanjav, a še vedno vesel življenga in lepote. — Rahla sapica osipa mrtvo listje z dreves, samo temno zelenje smrekovih gozdov bo ostalo. Lep je sijaj, s katerim narava v Dolomitih jeseni propada.

Kaj pa življene v vasih, ki so posejane tod okoli?

Ustavimo se v Sentjoštu. V osnovni šoli imajo roditeljski sestanek in matere se zbirajo v razredu. Dve učiteljice sta prišle mednje. Prvič so se tako sestali in ne pozorno se še med seboj. Obe tovariši sta šele letos nastopili službo v tej vasi in delo na šoli ni ravne lahko. Od jutra do večera traja pouk in nedelja je ves njen prosti čas. Vzgoja otrok je težka naloga in uspehi so dobrše ob tesnem sodelovanju doma in šole. V Sentjoštu tega ni. Mlajša učiteljica, ki je komaj letos končala študij, je z odločnimi besedami spregovorila o dolžnostih staršev in o težavah, ki so posledica nepravilne domače vzgoje.

»Ernest? Seveda ga poznam! On je voditelj organizacije za zaščito pred zračnimi napadi v našem stanovanjskem bloku. Da ga vi samo slišite, kako se jezti nad ljudmi, ki svojih oken ne zatemnijo dovolj. Lehmitz res vestno opravlja svojo nalogo! Drugi sosed je povedal o njem

Strokovnjaki so ugotovili, da je bilo lažno pismo napisano v nemškem jeziku. V njem so bila najnovejša obvestila o odhodu konvoja z vojnim materialom in o vojaštvu, ki bi ta dan moralno zapustiti newyorské pristanišče.

Omenjeni podatki bi v sovražnikovih rokah pomenili smrtno nevarnost za ameriške mornarje in vojake, ker bi jih nemške podmornice prav gotovo počakale v zasedi in jih potopile.

Clani ameriške protiobveščevalne službe so se odločili, da bodo na vsak način skušali najti tega nevarnega nacističnega vohuna. Toda to, kar so o njem vedeli, ni bilo pravzaprav nič.

Strokovnjaki so ugotovili, da je bilo skopino napisano v nemškem jeziku. V njem so bila najnovejša obvestila o odhodu konvoja z vojnim materialom in o vojaštvu, ki bi ta dan moralno zapustiti newyorské pristanišče.

Agenti so bili zadovoljni s temi skopimi podatki, saj jim odtej ni bilo več treba iskati vohuna med osmimi milijoni, ampak samo še med 98.338 članimi omenjenimi organizaciji. To prvo odkritje je pomenilo začetek velikanske akcije, v kateri je sodelovalo na stotine agentov protivohunske službe, številni njujorški detektivi in policija. Morali so obizorno zbrati podatke o vseh članih protiavionske zaščite in nato oddvojiti tiste, ki so lastniki hiše, nosijo očala, imajo psa in so poročeni.

Dnevi so minevali, zasledovanje se je nadaljevalo. Protivohunska služba je medtem prestregla še nekoliko pisem in dobila nove, dragocene podatke o neznancu. Zvedeli so, da ima njegova hiša majhen vrt, da je obremenjena s hipoteko in da bi mož rad zapustil sedanje bivališče in se posvetil reji pevnini.

Ti podatki so pripomogli, da

Estoril! Ameriška protivohunska služba je dobro poznala to portugalsko kopališče na obali Atlantika, saj je bilo to mesto v bližini Lizbone vendar shajališče nemških špijonov.

Na osnovi tega so lahko sklepali, da je neznan vohun prišel v Ameriko iz Portugalske.

Morali so pregledati spiske vseh ameriških državljanov in tujcev, ki so v zadnjih dveh, treh letih živel na Portugalskem in primerjali njihove podpise s podpisom neznanega vohuna, ki se je v svojih pismih podpisoval z lažnim imenom »Jerry Lewis«.

Nekaj desetin grafologov je takoj prišelo z delom. Pregledali so podpise tisočev ameriških in tujih državljanov, ki so v zadnjih treh letih prišli v Ameriko in podpisali carinske izjave. Število osumljenih pripadnikov protiavionske zaščite se je zmanjšalo na 20 tisoč. Leto dni kasneje, 9. junija 1943 je eden od številnih grafoloških strokovnjakov vzorejal podpis »Jerryja Lewis« s podpisom na 4881. carinskem formularku. Ko je opazil ta podpis, ni več občutil velike utrujenosti, prevezlo ga je silno navdušenje. Ni bilo več nobenega dvoma. Oba podpisa sta izvirala od iste roke.

Iskanje, ki je sledilo, je bilo prava igračka. Iz carinske deklaracije so agenti spoznali, da je človek, ki jo je podpisal, imenuje Ernest F. Lehmitz. To ime so nato takoj našli na seznamu članov organizacije za zaščito pred zračnimi napadi, kjer so zavedeli tudi za njegov naslov. Stanoval je v njujorškem predmestju Staten Island, Oxford Place kbr. 123.

Dobre pol ure za tem dogodkom je skupina detektivov in agentov protivohunske službe napravila zasedo pri njegovih hiši. Vohuna niso prijeli, ker se niso hoteli prenagličiti. Predvsem so hoteli izvedeti, če spijon dela sam, na kakšen način dobiva zaupne informacije in s kom se druži. Poleg tega so morali dobiti v roke neovrgljive dokaze, da bi vohuna lahko odsodili za njegov zločin.

Dokazov so imeli na pretek 27. junija 1943, t. j. eno leto in štiri meseca po zapletu prvega pisma, so ga agenti protivohunske službe aretirali. Pod težo neovrgljivih dokazov je Lehmitz podpisal svoje priznana.

Tako so prijeli enega najvernejših nacističnih vohunov v Ameriki.

28 MINUT PO SMRTI
ZOPET OŽIVEL

Pred kratkim se je v Ameriki dogodil slučaj, ki ga v biologiji še ne poznamo. 11-letni Robert Hudson je moral prestati lažjo operacijo. Nenadoma je njegovo

srce prenehalo biti. Kljub temu, da je dobil 20 električnih šokov, po 28 minutah obupnih naparov zdravnikov bolnik ni kazal več nobenih življenjskih znakov. Ko so zdravniki hoteli pričeti z obdukcijo, pa je mrtvo srce nenadoma pričelo samo od sebe delati in deček je »oživel« po smrti, ki je trajala 28 minut.

LETEČA BODICA

V Ameriki so zgradili letalo »X-3«, ki je dobilo ime letača bodica. Letalo ima dva motorja s pritiskom 7.000 funtov. Dolgo je nad 20 metrov, preko kril pa ima samo 6,9 m razpona, tako da izgleda, kot bi bila zakrnela. Ko so pred 6 leti podpisali pogodbo z Douglasovo družbo za proizvodnjo teh letal, so naročitelji priporavnili, da mora biti brzina 3.200 km na uro, letalo pa mora leteti v višini od 60 do 100 tisoč metrov. Za sedaj še ni znano, ali so ob prilikah enoletnih poizkusov dosegli te norme.

Vso noč so agenti čakali v zasedi, da bi stopil iz hiše »njihov človek«. Nekaj minut po

tole: Gospod Lehmitz ima enega najlepših vrtov v vsej mestni četrti... In tretji: »Da, njevo hiša je resnično obremenjena s hipoteko... Dobro ga poznam. Zelo miren človek je. Slišal sem, da se misli posvetiti perutninarnstvu.«

Dokazov so imeli na pretek 27. junija 1943, t. j. eno leto in štiri meseca po zapletu prvega pisma, so ga agenti protivohunske službe aretirali. Pod težo neovrgljivih dokazov je Lehmitz podpisal svoje priznana.

Tako so prijeli enega najvernejših nacističnih vohunov v Ameriki.

28 MINUT PO SMRTI
ZOPET OŽIVEL

Pred kratkim se je v Ameriki dogodil slučaj, ki ga v biologiji

še ne poznamo. 11-letni Robert

Hudson je moral prestati lažjo

operacijo. Nenadoma je njegovo

srce prenehalo biti. Kljub temu,

da je dobil 20 električnih šokov,

po 28 minutah obupnih naparov

zdravnikov bolnik ni kazal več

nobenih življenjskih znakov.

Ko so zdravniki hoteli pričeti

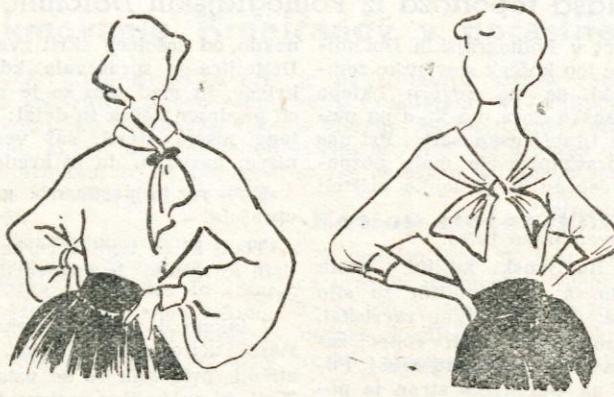
z obdukcijo, pa je mrtvo srce

neno

nač

do

re

Dve večerni bluzi iz težke svile v poljubnih barvnih odtenkih, primerni za obisk gledališča in družabnih prireditev

Dobre in slabe strani kopeli

Če hočete, da vam bo kopel in razkuži. Če pa želimo imeres koristila, se kopljemo dva do tri zelo belo polt, se kopljemo v vodi, ki smo ji dodali škrob.

Po kopeli se vselej dodata odrgnemo z brisačo in se osvezimo z dobro kolonjsko vodo.

Z mokrimi rokami prenašamo bakterije

Naležljive bolezni se kaj rade prenašajo z dotikanjem predmetov z mokrimi rokami. Go-

Ko sem bila otrok, mi je pripovedovala pravljice babica. V kotu za štedilnikom je pletila in jaz sem komaj čakala, da me bo popeljala v pravljični svet, v svet fantazije.

Še zdaj se čudim, kako tenkočutna je bila ta preprosta in ne posebno izobražena žena za otrokovno dušo. Znala je nešteito pravljic, toda ne takšnih, kakršne sem pozneje brala. V njenih pravljicah ni bilo hudobnega volka, ki je požrl Rdečo kapico, tudi ne povodnega moža, ki potegne neubogljive otroke v močvirne globine. Babica si je pravljice sproti izmišljala in jih znala tako zvezzati z vsakdanjim življenjem, da sem vse razumela, se ničesar bala in se hkrati učila, spoznavala naravo in življenje.

Pozneje, ko sem sama znala brati, se mi je svet domišljije še širje odprl, toda to ni bil več svet neskajene sreče. V njem sta bili že krivica in bolečina. Prezgodaj sta se dotaknili občutljive otroške duše. Z babičino smrto je zatonil svet nežnih, sladkih in čudovitih pravljic o malih miških, ki je šla na potovanje za koščkom sira in je odkrila toliko novega na svetu,

o čebelici Maji, ki se na travniku pogovarja s cvetlicami in se zvečer utrujena, polna sladkega medu vrne v svoj dom, o pikapolonici, ki zleti naravnost v sinje nebo in ti pokaže, odkod bo prišla sreča.

V slikanicah in v knjigah so bile tudi lepe pravljice, toda prepolne groze. Sreča se mi je stisnilo od strahu, če sem braha, da je Trdoglav s svojim dihom spremenil cvečeto polje v ledeno puščavo, in strašno se mi je zdelo, da je požrešni volk ležal v babičini postelji in krivočno čakal na Rdečo kapico.

Na zidu nasproti moje postelje je visela preproga, v kateri je bil izvezen pragozd z divjimi zvermi, z levom in levinjo. Levinja je gledala naravnost same s svetlimi očmi. Neko mesecno noč sem se zbudila in pogled mi je obstal na sosednji steni, prav na teh srščih, rumenozelenih očeh. Zazdele so se mi oči požrešnega volka, jaz pa sem bila uboga Rdeča kapica, ki jo bo zdaj, zdaj pogoltnil. Začela sem na ves glas jekati. Komaj so me potolažili, čeprav nisem bila več tako majhna.

Vendar še podnevi nisem rada odkrila toliko novega na svetu, Vendar še podnevi nisem rada opazujte otroka, kako zavorano, pobožno vas posluša, ko mu pripovedujete pravljice. V njegovih očeh je lahko ujeta sreča vsega sveta, lahko se pa v njih zrcalita strah in groza. Bolje je, da otrok sploh ne pozna pravljičnega sveta, kakor da je ta pravljični svet prežet z grozo. Vsaka mati naj si pri izbiri duševne hrane za otroke zaveda, da je za otroka najbolje še komaj dovolj dobro.

pogledala tiste preproge in več let je minilo, preden sem pregnala tako imenovani »neumni« strast.

Pravljični svet je lep, če ga zna odgrinjati previdna roka. Mnogo je pravljic, ki so že za odraslega pregrozne, na občutljivo otrokovo dušo pa še posebno hudo učinkujejo. To so pravljice o sedmih razbojnikih, o hudobni mačehi, o psoglavicah — ti so me še posebno strašili v sanjah — o zmaju s sedmimi glavami, itd.

Detinstvo naj bo srečen čas neskrbnosti, veselja in smeja. Za grozotnost, krivice in bolečino poskrbi življenje samo, zato ni treba otroku že v najnežnejših letih bičati domišljije.

Opazujte otroka, kako zavorano, pobožno vas posluša, ko mu pripovedujete pravljice. V njegovih očeh je lahko ujeta sreča vsega sveta, lahko se pa v njih zrcalita strah in groza. Bolje je, da otrok sploh ne pozna pravljičnega sveta, kakor da je ta pravljični svet prežet z grozo. Vsaka mati naj si pri izbiri duševne hrane za otroke zaveda, da je za otroka najbolje še komaj dovolj dobro.

Kozmetika

Ali ste že opazili, da so ženske pozimi manj lepe? Ker so namreč izpostavljene tisočerim neprijetnostim mraza. Prinašamo nekaj nasvetov, da se boste oborožile proti tem nevšečnostim.

1. Prehod z mrzlega zraka v toploto kurjenih sob ima za posledico, da plane kri v obraz. S časom postane obraz trajno rdeč, česar prav gotovo ne morate. Če hočete to preprečiti, si vsak večer polagajte obkladke iz mladih živil, skuhanega iz slezovih (ajbiševih) korenin.

2. Pozimi so roke pogosto rdeče in nabrekle. Da to preprečite in da boste pozivili krvni obtok, dvignite kdaj pa kdaj roke k vrišku, hitro razklepajte in sklepajte prste in krožite z za-

3. Če so postali vaši nohti krhki, kar se pozimi pogosto zgodijo, opustite loščenje vsaj teeden dñi in vsak dan natirajte nohte, z jodovim alkoholom.

4. Ozebljene so najčešče posledica pomanjkanja vitamin C v telesu. Lahko si pabolečine omilite, če jih natirate s tem-le mazilom: 2 g resorcina, 2 g evkaliptovega olja, 2 g terpentinovega olja in 16 g kolodija.

5. Trepalnice so v mrzu rade lamijo. Mažite si jih z ricinovim oljem.

GORENJSKI PIONIR

Tudi vam - iskrene čestitke!

PIONIRI VSEM BRALCEM

Zelo se veselimo 10. rojstnega dne Titove Jugoslavije. Z vso močjo svoje mlade ljubezni se spominjamo pokojnih borcev, ki so s svojim življenjem odkupili naše življenje, življenje v svobodni domovini. Slava njihovemu spominu!

Iskreno smo hvaležni vsem, ki gradijo svobodno domovino v socialistično deželo, deželo poštenih, delavnih in srečnih ljudi.

Zato se vam ob prazniku republike toplo zahvaljujemo za veliko skrb, katero nam darujete vsak dan, čestitamo vam in vas prisrčno pozdravljamo z našim vzklikom, ki pove:

Za domovino s Titom, na-prej!

Hvaležni in zvesti

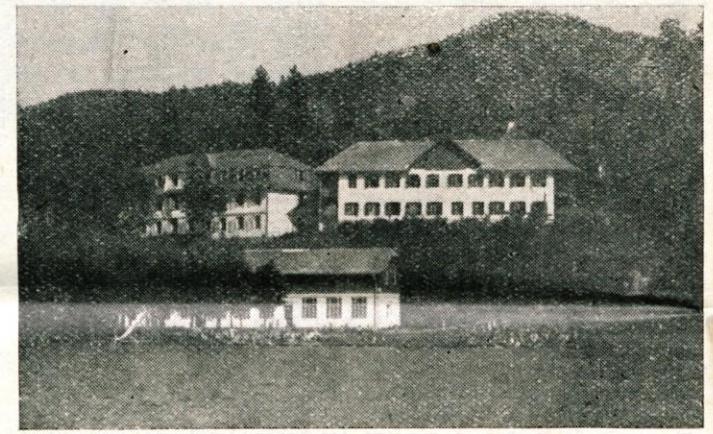
pionirji osn. šole v Kranju

Dragi moji!

Saj veste, v nedeljo je bilo deset let, odkar je bilo v Jajcu v Bosni zasedanje Protifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije ali AVNOJ, kakor mu na kratko pravimo. To so bili predstavniki partizanskega gibanja iz vse Jugoslavije. Bili so torej edini zakoniti zastopniki jugoslovanskega ljudstva, ki se je takrat tako junaska borilo za osvoboditev izpod tujih in domaćih tlačiteljev. Pa se niso sešli kar za zabavo. Na svojem zasedanju so postavili trdne temelje naši novi državi. Zato imamo 29. november še danes za najpomembnejši praznik v Jugoslaviji. To je praznik, ob katerem se vedno spominjamo prehodene poti, se zahvalimo tistim, ki so se žrtvovali za njo, in razmišljamo o tem, kaj bomo še vse morali storiti.

Tako tudi pionirji. Dan republike jih spominja, da živijo v vu republike čestita tudi svobodni domovini, do katere imajo velike dolžnosti. Radostni

stric Kosobrin

Sekira ob Vrbskem jezeru, kjer so preživeli poletni oddih mnogi slovenski pionirji

Ariel Kassak:

Sovražnik je udaril v tretje.

Bila je nedelja. Dan je bil tako lep, da se je nebo, polno svetlobe in sonca, kar smejava. Obe prijateljici sta odšli na celodneven avtomobilski izlet. Pozabili sta na vse skrbi in tegobe. Po dolgih tednih sta se spet od srca nasmejali. Bil je že gost mrak, ko sta se vrnili. Mary je široko zahala, ko se je avto ustavil.

— Kar spat grem.

— Prav, jaz bom še spravila avto, je rekla Lilian.

Ko je ostala sama, je za trenutek uživala čar tihega večera. Vsa pokrajina je dihala čudovit pokoj in mir. Potem je zapeljala proti garaži. Ta je obstajala iz šesterih prostorov drugega ob drugem, ki so bili predeljeni s tankimi stenami. Po dve in dve sta imeli vzidane mreže za ventilacijo. Lilian je zapeljala avto v drugi oddelek. Na njeni desni so spravljali občajno kamion za živila, na levi pa mogočni de Huetasov Cadillac. Ustavila je motor in ravno hotela ugasnit luč, ko ji je roka obstala. Vrata garaže so se bil zaprla.

— Saj ni vetra, je pomislila, kako je to mogoče?

Ne da bi ugasnila, je stopila iz avta in prišla luč v garažo. V tem je zaslišala rožljjanje verige, položene preko vrat na zunanjih strani in zaklepanje močne žabice. Nekdo jo je zaprl v garažo. Bila je ujeta kot miš v pasti.

10

Hej, odprite, jaz sem tu notril! je zaklicala. — Nobenega odgovora.

Ni več klicala, ker bi bilo zaman. Vedela je tudi, zakaj bi bilo tako.

Mary je že odšla spat, nihče te ne bo pogrešal, nihče ne ve, da si tu, si je šepetala nemirne misli. Kaj če je za vsem tem spet kak napad?

Začela je tolči po vratih, dokler si ni ranila rok. Zaslila je ropot v sosednjem prostoru. Motor v kamionu je bil v pogonu. Smrad izpuha ji je napolnil nosnice. Prihajal je skozi mrežo za ventilacijo.

— Pomagajte, pomagajte! Zaprta sem v garaži! — je zaklicala, polna groze.

Kdor je pognal motor v kamionu, jo bo moral slišati! Nihče ji ni odgovoril. Slišala je le korake, ki so se naglo oddaljili. Razumela je. Obsojena je bila na strašno smrt. Obsojena, da se zaduši. Skozi mrežo je neprestano prihajal ogljikov dvokis in vedno huje kvaril zrak. Morda se bo dalo na tleh laže dihati? Lilian je legla in pritisnila nos na mrzli cement. Nič ni pomagalo. Morda bi živelala kako minutno dlje, toda prej ali slej bo oddelek poln plina in Lilian bo moral umreti. Kako naj si pomaga? Morala bi zamašiti mrežo. Strgala bi obleko, ki jo ima na sebi, na kose, toda kako naj doseže mrežo? Bila je tako visoko pod stropom, da je uvidela, da ne more do nje, tudi če bi zlezla na streho svojega avtomobila. Oken ni bilo. Skozi vrata? Nemogoče, saj se niso niti

potresla pod njenimi udarci. Že je začutila tesen obroč, ki ji je oklepal čelo. V senčih ji je kljuvalo.

Tako hitro! — Misli, misli Lilian!

Nenadoma se je zasmajala. Kako preprosto! Saj ima vendar orodje! Poizkusila bo odviti žebanje v tečajih. Mora se ji posrečiti, da vsaj toliko odpre vrata, da bi zlezla ven. Skočila je k avtu, v katerem je imela skrinjico z orodjem.

Bila je prazna.

Zahlipala je v joku in začela mrzlično iskat. Toda orodja ni bilo nikjer. — Ukraden.

Stekla je spet k vratom in se nekajkrat zagnala proti njim. Ne, ni šlo. Izmučena

se je naslonila nanje. Glava jo je strašno bolela, že so se ji zapletale misli.

— Revolver! Imaš revolver, se je spomnila.

Smeje in v joku se je opotekala k avtu, odprla vrata in vtaknila roko v torbico, ki je visela ob volanu. Zjutraj je

vzela revolver s seboj. Dobro ve! Streljala bo v ključavnico na vratih, dokler je ne stre.

Spreletel jo je ledni mraz. Tudi revolver verja ni bilo. Tudi revolver ukraden.

Poslednje upanje pokopano.

IX.

Poslednje upanje, poslednje upanje!

Te besede so ključavale v njeni glavi, kot da bi jih kovač nabijal po nakovalu. Groza se je polačala vsega njenega bitja.

Še enkrat se je splazila k vratom, prisnila obraz k špranji in skušala dihati čim počasneje. Ni čutila mraza. Le tisto razbijanje po nakovalu; poslednje upanje, poslednje upanje.

Ni mogla več držati odprtih oči. Gosta megla, ki jo je obdajala, jo je dušila, zdelo se ji je, da ji bo glava počila. Skušala je premisliti... kaj?

Kaj?

Nima orodja, ne more do mreže, revolver je ukraden. Tu je le še avto. Avto ima motor. Avto ima... motor.

Motor! Motor!

Pograbilo je za rešilno bilko. Motor. Služil ji bo namesto orodja. Mora, mora!

Dvignila se je na kolena in z očmi premirila razdaljo med vrat in avtom. Pol-drug meter. Ni mnogo, a morda pojde. Mora pognati motor.

V glavi ji je že bobnelo, pogled ni bil več jasen. Kaj mora storiti? Premisliti? Ali ni že pričetek smrti? — Ah, pojdi vendar k avtu! Ne pozabi: poženi motor!

Ustnice si je zgrizla do krvi. Ko je ob prihodu ustavila motor, je imela v rokah ključ. Kam ga je dala? Aha, je že tu!

Sedaj ga moram vtakniti. Roke nimajo nobene moči, ne ubogajo. Splazi se v avto! Spet se je ugriznila, noge še ubogajo. In spet ugriz, še bolj boleč in nov pritisk na ključ. Motor brni, brni! Ah sreča! — Poženi avto, pritisni pedal! — Noga ne uboga!